

Jan Basta*

Rzecznik patentowy jako pełnomocnik w postępowaniu z zakresu własności intelektualnej

[Patent Attorney as Representative in Intellectual Property Proceedings]

Abstract

This study addresses the issue of a patent attorney acting as a representative in intellectual property proceedings. By amending the Code of Civil Procedure, the legislator, with the Act of February 13, 2020, expanded the list of existing rights of a patent attorney in civil proceedings. It was therefore necessary to discuss the new status of a patent attorney as a representative in civil cases. The discussed article therefore raises the following issues: the participation of attorneys in civil proceedings, separate proceedings in intellectual property cases and the role of patent attorneys in these proceedings.

Keywords: proceedings in intellectual property matters, attorney, patent attorney.

Ustawą z 13 lutego 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹ ustawodawca rozszerzył i sprecyzował katalog postępowań uregulowanych w kodeksie postępowania cywilnego, w ramach których rzecznik patentowy może występować jako pełnomocnik. Dotychczasowy stan prawny (przed wejściem w życie zm.k.p.c., tj. przed 1 lipca 2020 r.) umożliwiał rzecznikowi patentowemu na reprezentowanie strony jedynie w sprawach własności przemysłowej (art. 87 § 1 k.p.c. – przed zmianą). Obecnie uprawnienia rzecznika patentowego zostały rozszerzone do możliwości reprezentowania strony w całym postępowaniu z zakresu własności intelektualnej.

Wspominane wyżej postępowanie z zakresu własności intelektualnej zawiera w sobie dotychczasowe sprawy z zakresu własności przemysłowej. Oznacza to zatem, że katalog postępowań z udziałem rzecznika patentowego został w istotny sposób rozszerzony. Niniejszy artykuł porusza kwestię uregulowań dotyczących rzeczników patentowych, spraw z zakresu własności intelektualnej oraz umocowania rzeczników patentowych do reprezentowania stron przed sądami z zakresu ww. postępowania. Pozycja rzecznika patentowego jako zawodowego pełnomocnika została bowiem zbliżona do

* Jan Basta – aplikant sędziowski; Uniwersytet Rzeszowski; ORCID 0000-0002-4572-9589; jan.basta12@gmail.com.

¹ Dz.U. poz. 288 ze zm., dalej: zm.k.p.c.

miejsca, jakie w postępowaniu cywilnym zarezerwowane było jedynie dla adwokatów i radców prawnych. Zaistniała więc konieczność objaśnienia roli, jaką rzecznik patentowy pełni w procesie cywilnym.

Należy postawić tezę, że rzecznik patentowy może zastępować stronę zarówno przed wszczęciem postępowania z zakresu własności intelektualnej, jak i po jego prawomocnym zakończeniu, przy czym przepisy ustawy z 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych² stanowią *lex specialis* wobec uregulowań zawartych w kodeksie postępowania cywilnego w zakresie uprawnień rzecznika patentowego jako pełnomocnika. Aby dojść do właściwych wniosków, posłużono się formalnodogmatyczną metodą badania prawa – przez analizę i interpretację obowiązujących przepisów zarówno przed 1 lipca 2020 r., jak i po tej dacie – poszerzoną o poglądy przedstawiane w doktrynie oraz orzecznictwie.

Pełnomocnik w procesie cywilnym

Charakter postępowania cywilnego powoduje, że strony mogą brać udział w sprawie samodzielnie lub przez pełnomocników procesowych. Wynika to wprost z art. 86 k.p.c., która to regulacja jest nierozzerwalnie związana z pojęciem zdolności postulacyjnej³. Pojęcie to nie ma ustawowej definicji, stanowiąc wytwór doktryny. Zdolność postulacyjna, wraz ze zdolnością procesową zalicza się do kwalifikacji podmiotowych strony – przymiotów niezbędnych, by wystąpiła możliwość uzyskania podmiotowości w sferze prawa procesowego⁴. W doktrynie przyjęto, że zdolność postulacyjna przysługuje wszystkim podmiotom mającym zdolność procesową⁵. Oznacza to, że zdolność postulacyjną należy utożsamiać ze zdolnością do podjęcia skutecznej czynności procesowej. Przejawem tej zdolności jest właśnie działanie w procesie osobiście lub przez pełnomocnika. Strona mająca zdolność procesową w danej sprawie może – korzystając ze swej zdolności postulacyjnej – ustanowić w sprawie pełnomocnika.

Zdolność postulacyjną mają jedynie te podmioty, które legitymują się zdolnością procesową. Związek pomiędzy zdolnością do czynności prawnych a zdolnością procesową wynika z treści tych pojęć. Pierwsza ogranicza się do działania na gruncie stosunków materialnych, a druga na gruncie pro-

² Tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 303; dalej: u.rzecz.p.

³ A. Olaś, Kilka uwag o przymusie adwokacko-radcowsko-rzecznikowskim w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej, „Monitor Prawniczy” 2021, 20, s. 1064.

⁴ Ł. Błaszczak, E. Marszałkowska-Krzes, Przymioty procesowe stron i uczestników postępowania nieprocesowego niezbędne do dochodzenia ochrony prawnej na drodze sądowej. Wybrane zagadnienia, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2015, tom XCV, s. 17.

⁵ J. Bodio, Zdolność procesowa a zdolność postulacyjna. Glosa do uchwały SN z 26 lutego 2015 r., III CZP 102/14, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, 11, s. 40

cesowym⁶. Brak zdolności postulacyjnej może być spowodowany przyczynami faktycznymi bądź prawnymi⁷. Te faktyczne mogą być wynikiem tego, że strona np. nie mówi, nie potrafi czytać, pisać itp. Prawny brak zdolności postulacyjnej zachodzi wówczas, gdy ustawa uzależnia dokonanie czynności procesowej od skorzystania z pomocy zawodowego pełnomocnika, np. zastępstwo strony przed Sądem Najwyższym (art. 87¹ § 1 k.p.c.). Ratio legis wprowadzenia przymusu adwokacko-radcowskiego to również – jak wskazuje się w judykaturze – zapewnienie rzeczowego i profesjonalnego dialogu między stroną reprezentowaną przez profesjonalistę a sądem. Tym samym przymus adwokacko-radcowski ma spełniać dwojaką funkcję: wspomagać stronę w dochodzeniu jej praw, a zarazem zapewniać wysoki poziom postępowania sądowego⁸.

Katalog podmiotów, które mogą być pełnomocnikami w procesie cywilnym, został określony w art. 87 k.p.c. i jest zamknięty w obrębie przywołanej jednostki redakcyjnej. Zasadniczo najczęściej spotykanymi pełnomocnikami w postępowaniu cywilnym są adwokaci i radcowie prawni, krąg ten jednak jest szerszy, gdy wziąć pod uwagę rodzaj danego postępowania. Przywołana norma, jak słusznie podnosi A. Olaś⁹, ogranicza swobodę wyboru pełnomocnika przez stronę, uzależniając zdolność do bycia pełnomocnikiem od posiadania cech i kwalifikacji wymaganych przez art. 87 k.p.c. Równocześnie przepisy odrębne uzupełniają tę regulację, umożliwiając udział w sprawie innych podmiotów w charakterze pełnomocników. Jednak ich umocowanie do reprezentacji ogranicza się do osoby mocodawcy lub rodzaju postępowań¹⁰.

Bez wspomnianych wyżej przymiotów strona nie może skutecznie ustanowić pełnomocnika, który mógłby ją zastępować w toku postępowania. Ustanowienie zaś pełnomocnikiem osoby niewskazanej w katalogu określonym w art. 87 k.p.c., a następnie prowadzenie przez nią sprawy w imieniu mocodawcy – skutkuje sankcją w postaci nieważności postępowania. Sąd Najwyższy podkreślił, że nieważność postępowania zachodzi również wówczas, gdy osoba zgodnie z przepisami k.p.c. pełnomocnikiem być nie może¹¹. Należy zatem zwrócić uwagę na doniosłość konsekwencji wynikających z umocowania do reprezentacji osoby, która nie może być pełnomocnikiem w postępowaniu cywilnym. W takim przypadku, na skutek zaskarżenia orzeczenia, sąd odwoławczy z urzędu uchyla zaskarżone rozstrzygnięcie, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością, przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania lub w przypadkach wskazanych ustawie odrzuca pozew bądź umarza postępowanie (art. 386 § 2 i 3 k.p.c.).

⁶ R. Obrębski, *Zarys istoty zdolności procesowej w postępowaniu cywilnym*, „Polski Proces Cywilny” 2017, 1, s. 15.

⁷ M. Sychowicz, *Przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu cywilnym*, „Palestra” 1994, 7–8, s. 27.

⁸ Wyrok TK z 8.04.2014 r., SK 22/11, OTK-A 2014, nr 4, poz. 37, pkt 3.3.

⁹ A. Olaś, *Kilka uwag...*, s. 1064.

¹⁰ M. Dziurda, *Prokurator jako pełnomocnik procesowy Skarbu Państwa*, „Monitor Prawniczy” 2019, 23, s. 1287.

¹¹ Postanowienie SN z 24.04.2013 r., IV CSK 605/12, LEX nr 1365717.

Zakres działania pełnomocnika ogranicza się do sposobu jego umocowania. Z uwagi na treść art. 88 k.p.c. można wyszczególnić pełnomocnictwo procesowe ogólne bądź do poszczególnych spraw, a także tylko do niektórych czynności¹². Zakres ogólnego pełnomocnictwa procesowego określono w art. 91 k.p.c. Pełnomocnictwo procesowe kształtuje autonomiczny stosunek prawny, którego istotnym elementem jest stosunek zewnętrzny zachodzący pomiędzy pełnomocnikiem a sądem i drugą stroną procesu (uczestnikiem postępowania), normowany przepisami prawa procesowego o charakterze bezwzględnie obowiązującym¹³. Dla wskazania pełnomocnictwa procesowego ogólnego wystarczy oznaczyć sprawę w dokumencie, poprzez jakikolwiek opis umożliwiający jej określenie w procesowym znaczeniu¹⁴. Udzielając natomiast pełnomocnictwa do niektórych czynności, strona musi samodzielnie wskazać czynności, których pełnomocnik będzie mógł dokonać w jej imieniu¹⁵. W art. 92 k.p.c. wskazano, że zakres, czas trwania i skutki umocowania szerszego niż pełnomocnictwo procesowe, jak również umocowania do poszczególnych czynności procesowych – ocenia się według treści pełnomocnictwa oraz przepisów prawa cywilnego.

Postępowanie z zakresu własności intelektualnej

Wprowadzenie do k.p.c. – przywołaną ustawą z 13 lutego 2020 r. – postępowania w sprawach własności intelektualnej stanowiło implementację dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej¹⁶. Ówczesne kierunki legislacyjne Wspólnoty w zakresie prawa własności intelektualnej ograniczały się jedynie do harmonizacji regulacji materialnoprawnych państw członkowskich UE¹⁷. W ocenie wspólnotowego ustawodawcy rozbieżności istniejące w poszczególnych państwach w zakresie środków realizacji praw własności intelektualnych szkodzą prawidłowemu funkcjonowaniu rynku wewnętrznego i uniemożliwiają uzyskanie równoważnego poziomu bezpieczeństwa praw własności intelektualnej w całej Wspólnocie (pkt 8 uzasadnienia dyrektywy 2004/48). Dyrektywa ta stanowi zbliżenie systemów prawnych

¹² J. Lachowski, A. Laskowska-Hulisz, Stosowanie przepisów obowiązujących w postępowaniu cywilnym do postępowania karnego w kwestiach dotyczących pełnomocnika oraz zabezpieczenia, „Przeгляд Sądowy” 2019, 10, s. 27.

¹³ Postanowienie SN z 12.02.2019 r., II UK 484/17, LEX nr 2618530.

¹⁴ R. Kaliński, Treść i zakres pełnomocnictwa procesowego, „Palestra” 2011, 1–2, s. 35.

¹⁵ M. Cichorska, Kilka uwag o pełnomocnictwie w prawie procesowym cywilnym, „Polski Proces Cywilny” 2018, 1, s. 76.

¹⁶ Dz. Urz. UE L 157, s. 45.

¹⁷ A. Tischner, Harmonizacja prawa polskiego z wymogami dyrektywy w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej – cz. 1, „Monitor Prawniczy” 2005, 13, s. 632.

państw członkowskich w zakresie środków egzekwowania praw własności intelektualnej¹⁸. Jej celem jest – jak zaznaczono powyżej – wprowadzenie zharmonizowanych środków, które mają zapewnić realizację praw materialnych (praw podmiotowych własności intelektualnej)¹⁹.

Oprócz zasygnalizowanej potrzeby ujednoczenia prawa wspólnotowego wprowadzenie do polskiego porządku prawnego postępowania z zakresu własności intelektualnej stanowiło także odpowiedź na głos doktryny postulujący wyszczególnienie odrębnego sądownictwa, a co za tym idzie – postępowania w sprawach odnoszących się do przywołanej materii. Wniosek o wprowadzenie wyspecjalizowanego sądownictwa ds. własności intelektualnej wysunuli m.in. A. Adamczak i M. Kruk. Wskazali oni, że za wdrożeniem do polskiego systemu prawnego tego typu sądownictwa przemawia m.in. potrzeba wprowadzenia fachowej kadry orzeczniczej (w tym udziału specjalistów technicznych w procesie orzekania) oraz koncentracji spraw administracyjnych, cywilnych i karnych w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej²⁰. Równocześnie potrzeba stworzenia wyspecjalizowanego sądownictwa i wprowadzenia nowego postępowania odrębnego wiązała się także z rosnącym wpływem spraw z zakresu własności intelektualnej oraz specyficznych dla tej materii zagadnień prawnych²¹.

Odpowiedzią na omawiane bolączki polskiego systemu prawnego w danym zakresie było wprowadzenie kolejnego postępowania odrębnego. Przywołaną ustawą zm.k.p.c. ustawodawca umieścił – w ramach siedemnastu postępowań odrębnych uregulowanych w kodeksie postępowania cywilnego w dziale IVG księgi pierwszej – postępowanie w sprawach własności intelektualnej (art. 479⁸⁹–479¹²⁹ k.p.c.). Wraz z tym postępowaniem odrębnym wyszczególniono w ramach sądownictwa powszechnego wyspecjalizowane sądy mogące rozpoznawać spory wynikające ze spraw dotyczących własności intelektualnej. Ustawodawca w art. 479⁹⁰ § 1 k.p.c. wprowadził zasadę, że sprawy własności intelektualnej należą do właściwości sądów okręgowych bez względu na wartość przedmiotu sporu²². Sądami rozpatrującymi sprawy własności intelektualnej są – według rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości²³ – w pierwszej instancji sądy okręgowe w: Gdańsku, Lublinie, Poznaniu,

¹⁸ Wyrok TS z 16.07.2015 r., C-681/13, Diageo Brands BV v. Simiramida-04 EOOD, ZOTSiS 2015, nr 7, poz. I–471.

¹⁹ M. Rejda, Zabezpieczenie dowodów w sprawach o naruszenia praw własności intelektualnej, Warszawa 2019, s. 92.

²⁰ A. Adamczak, M. Kruk, *Perspektywy utworzenia sądu ds. własności intelektualnej w Polsce – obecne realia* [w:] Aktualne wyzwania prawa własności intelektualnej i prawa konkurencji. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Michałowi du Vallowi, red. D. Kasprzycki, J. Ożęgalska-Trybalska, Warszawa 2015, s. 39.

²¹ Zob. szerzej A. Gołaszewska, Obowiązkowe zastępstwo w sprawach własności intelektualnej – uwagi na tle art. 87² kodeksu postępowania cywilnego, „Palestra” 2022, 1–2, ss. 22 i 23.

²² Zob. szerzej M. Dziurda, Postępowanie w sprawach własności intelektualnej z perspektywy systemowej, „Przeгляд Sądowy” 2020, 10, s. 13 i nn.

²³ Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 29 czerwca 2020 r.: w sprawie przekazania niektórym sądom okręgowym rozpoznawania spraw własności intelektualnej z właściwości innych sądów okręgowych (Dz.U. z 2020 r., poz. 1152) oraz w sprawie przekazania niektórym sądom apelacyjnym rozpoznawania

Katowicach i Warszawie. Odwołania od orzeczeń powyższych sądów będą rozpoznawać sądy apelacyjne w Poznaniu i Warszawie. Skupienie orzekania w tych sądach ma służyć specjalizacji kadry orzekającej²⁴. Poszczególne kraje UE także dostrzegły potrzebę utworzenia specjalistycznego sądownictwa w tym zakresie. Między innymi w Niemczech funkcjonuje Federalny Sąd Patentowy, w Portugalii istnieje Trybunał ds. Własności Intelektualnej²⁵. Polska nie jest zatem jedynym krajem Wspólnoty, który zdecydował się na wyspecjalizowanie odrębnej komórki sądowniczej w ramach postępowań z zakresu własności intelektualnej.

W ramach krajowego porządku prawnego przywołane sądy mają najszersze uprawnienia do określania, czy materia danej sprawy kwalifikuje się jako postępowanie z zakresu własności intelektualnej²⁶. To stanowisko należy w pełni podzielić. Tworząc sądy ds. własności intelektualnej, ustawodawca stworzył pewien wyłom w zasadzie związania sądu postanowieniem o przekazaniu sprawy określonej w art. 200 § 2 k.p.c. W art. 479⁹² § 1 k.p.c. wskazano, że sąd właściwy w sprawie własności intelektualnej nie jest związany postanowieniem o przekazaniu sprawy. Sąd ten w razie stwierdzenia swojej niewłaściwości przekaze sprawę innemu sądowi, nie wyłączając sądu przekazującego. Oznacza to, że to sąd ds. własności intelektualnej ostatecznie decyduje, czy sprawa przekazana mu pod osąd spełnia przesłanki określone w art. 479⁸⁹ § 1 i 2 k.p.c., a co za tym idzie – czy jest możliwe jej rozpoznanie w ramach odrębnego postępowania z zakresu własności intelektualnej.

Powyższa kwalifikacja sprawy pod kątem rozpoznania jej w ramach postępowania odrębnego z zakresu własności intelektualnej określa, czy udział rzecznika patentowego w postępowaniu cywilnym jest możliwy, czy też nie. Tak jak zaznaczono powyżej – tworząc katalog pełnomocników w art. 87 k.p.c., ustawodawca jednocześnie wyznaczył ramy występowania rzecznika patentowego w sprawach cywilnych. W przeciwieństwie bowiem do adwokatów czy radców prawnych – rzecznicy patentowi mogą brać udział tylko w jednym, ściśle określonym postępowaniu odrębnym. Udział rzecznika patentowego jako pełnomocnika strony w ramach innego postępowania niż z zakresu własności intelektualnej jest niedopuszczalny i prowadzi do nieważności postępowania.

Równocześnie należy mieć na uwadze, że wskutek wprowadzenia nowego postępowania odrębnego wchłonięte przez to postępowanie zostały

spraw własności intelektualnej z właściwości lub części obszarów właściwości innych sądów apelacyjnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 1151).

²⁴ A. Tomaszek, J. Wojewódzka, *Sprawy własności intelektualnej – nowe postępowanie odrębne w polskiej procedurze cywilnej*, „Monitor Prawniczy” 2020, 15, s. 780.

²⁵ A. Gołaszewska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, tom 2. Art. 459–1217, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, art. 479⁸⁹, nb. 1.

²⁶ M. Barczewski, O. Zinkiewicz-Będźmirowska [w:] *System postępowania cywilnego*, tom 6. *Postępowania odrębne*, red. A. Machnikowska, Warszawa 2022, s. 939.

sprawy o ochronę własności przemysłowej. Słusznie wskazuje A. Sadza²⁷, że tworząc art. 479⁸⁹ § 1 k.p.c., ustawodawca miał na myśli najszerze z ujęć pojęcia własności przemysłowej; m.in. sprawy o ustalenie autorstwa projektu wynalazczego są prawami o charakterze osobistym, które nie są zaliczane do praw własności przemysłowej, ustawodawca natomiast uznaje je za sprawy „o ochronę praw własności przemysłowej”. Oznacza to, że tworząc nowe postępowanie odrębne, ustawodawca dodatkowo poszerzył dotychczasowe uprawnienia rzeczników patentowych również o możliwość występowania w sprawach o ochronę praw o charakterze osobistym. Prawo do autorstwa jest bowiem podstawowym osobistym prawem twórcy²⁸. To konsekwencja rozszerzenia katalogu spraw „o ochronę praw własności przemysłowej” – oprócz tych wskazanych w art. 283 p.w.p.²⁹ i art. 284 p.w.p. – także na ochronę praw o charakterze osobistym. Zajęcie odmiennego stanowiska powodowałoby, że udział rzeczników patentowych ograniczałby się tylko do spraw stricte związanych z prawem własności przemysłowej, z wyłączeniem postępowań m.in. o ustalenie autorstwa projektu wynalazczego, gdyż jest to prawo o charakterze osobistym.

Rzecznik patentowy jako pełnomocnik w procesie cywilnym

Zawód rzecznika patentowego reguluje ustawa o rzecznikach patentowych. Polega on na świadczeniu pomocy w sprawach własności przemysłowej (art. 4 ust. 1 u.rzecz.p.). Celem pomocy jest udzielanie porad i pomocy związanej z prawem krajowym, co stanowi zasadniczą i trwałą cechę działalności zawodowej rzeczników patentowych. Pomoc prawna w znaczeniu wynikającym z ustawy może być świadczona wyłącznie przez rzeczników patentowych³⁰. Równocześnie w dodanym przez zm.k.p.c. art. 9 ust. 1a u.rzecz.p. poszerzono dotychczasowe uprawnienia rzecznika patentowego do zastępowania strony także w postępowaniu cywilnym w sprawach własności intelektualnej innych niż sprawy własności przemysłowej. Jak wspomniano wyżej, do 1 lipca 2020 r. rzecznik patentowy jako pełnomocnik mógł występować w sprawach cywilnych jedynie w zakresie dotyczącym własności przemysłowej. Rozszerzając katalog spraw, w jakich rzecznik patentowy może brać udział jako pełnomocnik, ustawodawca miał na uwadze charakter spraw z zakresu własności intelektualnej. W ocenie ustawodawcy było to związane z dostrzegalną dla

²⁷ A. Sadza, Wpływ decyzji Urzędu Patentowego RP na postępowanie cywilne w sprawach z zakresu prawa własności przemysłowej, Warszawa 2021, s. 41.

²⁸ J. Barta, R. Markiewicz, Prawo autorskie i prawa pokrewne, Warszawa 2019, s. 72.

²⁹ Ustawa z 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1170), dalej: p.w.p.

³⁰ E. Tkaczyk, Ustawa o rzecznikach patentowych. Komentarz, Warszawa 2011, art. 8, Nb 1.

praw własności intelektualnej multiplikacją możliwych podstaw ochrony³¹. Usystematyzowanie roli rzecznika patentowego jako pełnomocnika w postępowaniu do spraw własności intelektualnej rozwiązało wątpliwości co do udziału rzecznika w postępowaniu cywilnym³². Upřednio nie było bowiem jasne, czy rzecznik patentowy może występować w procesie, którego przedmiotem jest – oprócz własności przemysłowej – także ochrona praw osobistych. Tak jak zaznaczono powyżej, dotychczas rzecznik patentowy mógł występować jako pełnomocnik w sprawach z zakresu własności przemysłowej, które co do zasady nie dotyczyły praw o charakterze osobistym. Dopiero włączenie spraw własności przemysłowej do nowego postępowania z zakresu własności intelektualnej rozwiązało ten problem. W ramach omawianego postępowania rzecznik patentowy może zatem występować jako pełnomocnik w sprawach o prawa o osobistym charakterze.

W powołanej uchwale z 26 lipca 2017 r. wskazano, że jeżeli strona w postępowaniu cywilnym jest reprezentowana przez rzecznika patentowego, kluczowa jest ocena, czy żądana ochrona wiąże się z prawami do przedmiotów własności przemysłowej. W przypadku kiedy taka przesłanka zachodzi – pomijając nawet podstawę roszczenia także innych przepisów, w tym z zakresu prawa autorskiego – przedmiot własności przemysłowej jako podstawa umocowania rzecznika patentowego w postępowaniu cywilnym może być rozumiany elastycznie, a nawet rozszerzająco.

Do czasu sprecyzowania roli rzecznika patentowego w postępowaniu cywilnym konieczna była konkretna analiza danej sprawy pod kątem możliwości zastępowania przez rzecznika strony w procesie. Brak rozważenia konkretnej sytuacji procesowej, gdzie strona była reprezentowana przez rzecznika patentowego, mógł prowadzić do nieważności postępowania. Zdaniem T. Zembrzuskiego³³ art. 87 § 1 k.p.c. w ówczesnym brzmieniu (przed nowelizacją z 1 lipca 2020 r.) nie stanowił samodzielnej podstawy określenia zakresu, w jakim rzecznik patentowy mógł być pełnomocnikiem w postępowaniu cywilnym.

Zgodnie ze znowelizowanym pierwszym zdaniem art. 87 § 1 k.p.c. pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny, w sprawach własności intelektualnej także rzecznik patentowy, a w sprawach restrukturyzacji i upadłości także osoba posiadająca licencję doradcy restrukturyzacyjnego. Wynika stąd, że rzecznik patentowy w zakresie spraw dotyczących własności intelektualnej został zrównany co do uprawnień z adwokatami i radcami prawnymi. Na pierwszy rzut oka widać zatem różnicę pomiędzy upřednią rolą rzeczników patentowych

³¹ Zob. druk nr 45 Sejmu IX kadencji, rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, s. 34, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=45> [dostęp: 2.01.2024].

³² Uchwała SN z 26 lipca 2017 r., III CZP 26/17, OSNC 2018, nr 4, poz. 37.

³³ T. Zembrzusi, Rzecznik patentowy jako pełnomocnik w postępowaniu cywilnym, „Monitor Prawniczy” 2017, 23, s. 1279.

w postępowaniu cywilnym a ich obecnymi uprawnieniami. Przed nowelizacją rzecznicy patentowi mieli prawo uczestniczyć jedynie w sprawach własności przemysłowej, które rozumiano jako sprawy dotyczące wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych. W innych natomiast sprawach udział rzecznika patentowego był wyłączony³⁴. Wraz z upływem czasu Sąd Najwyższy rozszerzył przywołany katalog o każdą sprawę o zwalczanie nieuczciwej konkurencji³⁵. Uprzedni stan prawny powodował, że udział rzecznika patentowego w postępowaniu cywilnym był zawężony. Wprowadzenie nowego postępowania odrębnego, a zarazem stworzenie szerokiej definicji spraw przeznaczonych do rozpoznania w tym postępowaniu – spowodowało rozszerzenie uprawnień rzecznika patentowego w procesie cywilnym. Tak jak wyżej zaznaczono, uznanie przez sąd właściwy do rozpoznania sprawy własności intelektualnej, że roszczenie nie spełnia przesłanek wskazanych w art. 479⁸⁹ § 1 i 2 k.p.c., a przez to przekazanie jej do innego sądu w celu rozpoznania sprawy z wyłączeniem przedmiotowego postępowania odrębnego, spowoduje także, że udział rzecznika patentowego jako pełnomocnika w procesie nie będzie możliwy – wobec czego dalsze zastępowanie strony przez ten podmiot, już po przekazaniu sprawy przez sąd ds. własności intelektualnej, będzie obarczone ryzykiem w postaci nieważności postępowania.

Obowiązkowe zastępstwo stron w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej

Idąc dalej w ślad za dodaniem nowego postępowania odrębnego i uszczegółowieniem roli rzecznika patentowego w procesie cywilnym, ustawodawca jednocześnie wprowadził obowiązkowe zastępstwo procesowe w ramach spraw z zakresu własności intelektualnej. Cel omawianej regulacji (art. 87² k.p.c.) skupia także te idee, jakie towarzyszyły ustawodawcy przy powołaniu w systemie sądownictwa powszechnego wyodrębnionych jednostek, którym powierzone zostałyby rozpoznawanie spraw z zakresu własności intelektualnej³⁶. Przymus ten co do zasady pozbawia strony postępowania w sprawach własności intelektualnej zdolności postulacyjnej³⁷. Oznacza to zatem, że strona w ramach tego postępowania

³⁴ J. Gudowski [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 1. Postępowanie rozpoznawcze, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, s. 533.

³⁵ Wyrok SN z 13 marca 2008 r., III CSK 337/07, OSNC-ZD 2009, nr 2, poz. 34.

³⁶ A. Gołaszewska, Obowiązkowe zastępstwo procesowe w sprawach własności intelektualnej – uwagi na tle art. 87² kodeksu postępowania cywilnego, „Palestra” 2022, 1–2, s. 22.

³⁷ M. Rejda, Obowiązkowy udział fachowych pełnomocników w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej, pkt 1, LEX/el. 2020.

nie może samodzielnie podejmować skutecznych czynności, a ponadto wyklucza możliwość ustanowienia niezawodowego pełnomocnika³⁸. Zasada obowiązkowego zastępstwa doznaje jednak pewnego ograniczenia. Obowiązek ten nie realizuje się, gdy wartość przedmiotu sporu nie przekracza dwudziestu tysięcy złotych (art. 87² § 2 k.p.c.). Co więcej, sąd może zwolnić stronę, na jej wniosek lub z urzędu, z obowiązkowego zastępstwa przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, jeżeli okoliczności, w tym stopień zawichości sprawy, nie uzasadniają obowiązkowego zastępstwa kwalifikowanego pełnomocnika. Zwolnienie może nastąpić w każdym stanie sprawy, w tym także na wniosek strony złożony w piśmie procesowym (art. 87² § 3 k.p.c.).

Zwolnienie nie obowiązuje jednak w przypadku występowania strony przed Sądem Najwyższym. Zgodnie z poglądem wyrażonym w orzecznictwie – celem przymusu adwokacko-radcowskiego jest zapewnienie, aby środki zaskarżenia kierowane do SN odpowiadały ustawowym wymaganiom i prezentowały poziom merytoryczny, jakiego można oczekiwać od osoby uprawnionej do świadczenia profesjonalnej pomocy prawnej³⁹. Stosownie bowiem do art. 87¹ § 1 k.p.c. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje bezwzględne zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności intelektualnej także przez rzeczników patentowych. Zastępstwo to dotyczy również czynności procesowych związanych z postępowaniem przed SN, podejmowanych przed sądem niższej instancji. Wprowadzenie obowiązkowego zastępstwa przez m.in. rzeczników patentowych w postępowaniu z zakresu własności intelektualnej ma uwzględniać ten postulat. Jak już zaznaczono na wstępie, materia spraw z zakresu własności intelektualnej jest niekiedy bardzo skomplikowana, wymagająca zarówno szczególnej wiedzy technicznej, jak i prawniczej. Dlatego zastępowanie strony przez rzecznika patentowego w postępowaniu z zakresu własności intelektualnej przed Sądem Najwyższym ma gwarantować odpowiedni poziom merytoryczny. Niewątpliwie rzecznicy patentowi jako zawodowi pełnomocnicy, którzy specjalizują się w wąskiej materii, mogą zapewnić należyte i fachowe zastępstwo stronie postępowania z zakresu własności intelektualnej.

Pierwszy etap procesu z udziałem rzecznika patentowego

Analizując pozycję rzecznika patentowego jako pełnomocnika w procesie, należy odpowiedzieć na pytanie, kiedy otwiera się dla rzecznika możliwość zastępowania strony w postępowaniu. Zagadnienie to jest o tyle istotne, że

³⁸ M. Dziurda [w:] System prawa procesowego cywilnego, tom 2, cz. 3. Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji. Postępowania odrębne w szczególnych kategoriach spraw, red. S. Cieślak, Warszawa 2023, s. 930.

³⁹ Postanowienie SN z 30 czerwca 2020 r., I CZ 1/20, LEX nr 3033197.

ustawodawca regulujący rolę rzecznika patentowego nie wskazał momentu, w którym rzecznik patentowy jest uprawniony do zastępowania strony.

Rzecznik patentowy jako pełnomocnik może występować w całym procesie w sprawach własności intelektualnej, również wówczas, gdy przedmiotem postępowania jest środek zabezpieczający⁴⁰. To ważne, że ustawodawca wskazał, iż udział rzecznika patentowego jest możliwy jedynie w zakresie postępowania z zakresu własności intelektualnej. Środki zabezpieczające w postaci zabezpieczenia środka dowodowego mogą zaś co do zasady funkcjonować niezależnie od tego, czy postępowanie co do istoty zostało wszczęte. Zgodnie z art. 479⁹⁷ § 1 k.p.c. sąd może udzielić zabezpieczenia środka dowodowego przed wszczęciem postępowania lub w jego toku – aż do zamknięcia rozprawy w pierwszej instancji. Wobec tego są to postępowania niejako incydentalne, gdyż strona może wnosić o zabezpieczenie środka dowodowego przed wszczęciem właściwego postępowania. Niewykluczone zatem byłyby rozbieżności w zakresie interpretacji możliwości udziału rzecznika patentowego w postępowaniu, którego przedmiotem jest zabezpieczenie środka dowodowego. Zgodnie z art. 479¹⁰² k.p.c., udzielając zabezpieczenia środka dowodowego przed wszczęciem postępowania, sąd wyznacza termin, w którym pozew powinien być wniesiony pod rygorem upadku zabezpieczenia.

Przedmiotowy środek zabezpieczający nie wszczyna zatem postępowania z zakresu własności intelektualnej, gdyż jest to forma zarezerwowana dla pozwu. Z powyższego wynika więc pytanie: czy rzecznik patentowy jest uprawniony do wystąpienia z wnioskiem w przedmiocie zabezpieczenia środka dowodowego? Należy na nie odpowiedzieć twierdząco. Zabezpieczenie środka dowodowego jest bowiem instytucją znaną tylko postępowaniu z zakresu własności intelektualnej. W swej istocie środek ten różni się od zabezpieczenia dowodu w rozumieniu art. 310 k.p.c., który ma na celu utrwalenie dowodu, gdy jego przeprowadzenie w późniejszym terminie może być niemożliwe lub utrudnione. Zabezpieczenie zaś środka dowodowego ma inny cel niż ten określony w zabezpieczeniu dowodu. Środek ów ma realizować dwa podstawowe cele związane z potencjalnym materiałem procesowym: albo zapewnić przyszłemu (lub obecnemu) powodowi możliwość uzyskania informacji o faktach, tak aby ułatwić przygotowywanie podstawy faktycznej powództwa (cel wydobywczy), albo służyć pozyskaniu – na potrzeby trwającego lub przyszłego procesu – materiału, z którego będzie można przeprowadzić dowód w procesie (cel zachowawczy)⁴¹. Należy zatem dojść do konkluzji, że rzecznik patentowy może zastępować stronę w przedmiocie zabezpieczenia środka dowodowego przed wszczęciem postępowania z zakresu własności intelektualnej.

⁴⁰ M. Rejda, *Obowiązkowy udział...*, pkt 3.

⁴¹ L. Marcinowska-Boulangé, D. Sierżant [w:] *Postępowanie cywilne w sprawach własności intelektualnej*. Komentarz dla pełnomocników procesowych i sędziów, red. B. Karolczyk, Warszawa 2021, s. 112.

Tożsame wnioski należy wysnuć co do wezwania o udzielenie informacji. W myśl art. 479¹¹³ § 1 k.p.c. sąd może przed wszczęciem postępowania w sprawie o naruszenie wezwać naruszającego do udzielenia informacji o pochodzeniu i sieciach dystrybucji towarów lub usług, jeżeli jest to niezbędne dla dochodzenia roszczenia. Tak samo jak w przypadku skierowania wniosku o zabezpieczenie środka dowodowego, należy uznać za możliwy udział rzecznika patentowego już na etapie poprzedzającym rozpoczęcie postępowania o naruszenie, tj. wezwania do udzielenia informacji.

Zakres umocowania rzecznika patentowego jako pełnomocnika strony

Do rzecznika patentowego (co do zasady – jeżeli ustawa wyraźnie tego nie wyłącza) należy stosować przepisy dotyczące adwokatów i radców prawnych. Pełnomocnictwo udzielone rzecznikowi patentowemu – zgodnie z art. 91 k.p.c. – uprawnia go do wszystkich czynności łączących się ze sprawą z zakresu własności intelektualnej, nie wyłączając powództwa wzajemnego, skargi kasacyjnej, skargi o wznowienie postępowania oraz innych czynności wskazanych w powyższym artykule. Rzecznik patentowy może dokonywać wszelkich czynności dotyczących zabezpieczenia i egzekucji.

W tym miejscu konieczne jest rozwinięcie kwestii udziału rzecznika patentowego zwłaszcza w zakresie egzekucji. Postępowanie egzekucyjne ma na celu realizację (wykonanie) orzeczenia, które zapadło w sprawie. Ustawodawca, regulując rolę rzecznika patentowego w postępowaniu cywilnym, nie wskazał, czy udział ten mieści się także w ramach postępowania egzekucyjnego. Na to pytanie należy odpowiedzieć twierdząco. Niezrozumiałe byłoby, jeśli udział rzecznika patentowego w postępowaniu egzekucyjnym zostałyby wyłączone. Skoro rzecznik patentowy może skutecznie zastępować stronę w postępowaniu z zakresu własności intelektualnej, to zasadne jest również, aby mógł on występować w imieniu strony w egzekucji tego orzeczenia. Odmienne stanowisko, zgodnie z którym rzecznik patentowy nie może skutecznie wszcząć za stronę postępowania egzekucyjnego dotyczącego roszczenia wydanego w sprawie z zakresu własności intelektualnej, nie znajduje uzasadnienia. Jak zaznaczono wyżej, postępowanie egzekucyjne ma na celu wykonanie orzeczenia. Skoro rzecznik patentowy mógł skutecznie reprezentować stronę w sprawie, w której wydano orzeczenie, to zasadne jest, aby mógł zastępować mocodawcę także w trakcie egzekucji tego orzeczenia. Przyjęcie przeciwnego poglądu skutkowałoby tym, że w jednej sprawie, na etapie wykonania, konieczne byłoby zastępowanie strony przez dwóch różnych pełnomocników. Wówczas bowiem rzecznik patentowy nie mógłby skutecznie wszcząć

za mocodawcę postępowania egzekucyjnego, mającego na celu wykonanie orzeczenia w sprawie z zakresu własności intelektualnej. Przywołane stanowisko jest w oczywisty sposób nieuzasadnione, gdyż prowadziłoby do zamętu w praktyce. Dlatego należy przyjąć, że skoro rzecznik patentowy może reprezentować stronę w sprawach z zakresu własności intelektualnej, rozciąga się to także na postępowanie egzekucyjne dotyczące wykonania orzeczenia w tej kategorii spraw.

Inne aspekty pełnomocnictwa rzecznika patentowego

Wątpliwa wydaje się również kwestia prawa do udzielenia substytucji kolejnemu rzecznikowi na gruncie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Prawo do udzielenia dalszego pełnomocnictwa może nastąpić jedynie na rzecz adwokatów i radców prawnych⁴². Podobny dylemat pojawił się w przypadku substytucji udzielonej doradcy restrukturyzacyjnemu⁴³. P. Janda⁴⁴ podkreśla, że art. 93 pkt 3 k.p.c. wyraźnie uprawnia pełnomocnika do udzielenia substytucji adwokatowi lub radcy prawnemu, dlatego też w przypadku doradcy restrukturyzacyjnego takie uprawnienie należy wyłączyć.

Dokonując wykładni przepisów kodeksu w zakresie substytucji udzielonej przez rzecznika patentowego, należy dojść do analogicznego wniosku w zakresie tej kategorii pełnomocników. Jednakże zgodnie z art. 9 ust. 2 u.rzecz.p. rzecznik patentowy może udzielić dalszego pełnomocnictwa (substytucji) innemu rzecznikowi patentowemu, a także – w zakresie określonym w ustawie – aplikantowi. Ze względu na to, że przepisy ustawy o rzecznikach patentowych są szczególnie względem przepisów kodeksowych, dopuszczalne jest udzielenie substytucji przez rzecznika patentowego w sprawach z zakresu własności intelektualnej.

Sam zakres pełnomocnictwa rzecznika patentowego, czas jego trwania i skutki ocenia się według jego treści oraz przepisów kodeksu cywilnego (art. 92 k.p.c.). Następstwa udzielenia pełnomocnictwa polegają na powstaniu w sferze prawnej pełnomocnika – umocowania, natomiast w sferze prawnej mocodawcy – obowiązku znoszenia skutków działań pełnomocnika⁴⁵. Mocodawca stawający w postępowaniu dotyczącym spraw z zakresu własności intelektualnej z pełnomocnikiem w osobie rzecznika patentowego może – zgodnie z art. 93 k.p.c. – niezwłocznie prostować i odwoływać oświadczenia występującego w jego imieniu pełnomocnika. Ustawa zawiera szereg uprawnień

⁴² M. Cichorska, Substytucja jako dalsze pełnomocnictwo procesowe, „Przegląd Sądowy” 2018, 11–12, s. 88.

⁴³ P. Janda, Doradca restrukturyzacyjny jako pełnomocnik procesowy, „Polski Proces Cywilny” 2018, 3, s. 340 i nn.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ M. Smyk, Przyjęcie umocowania przez pełnomocnika, „Państwo i Prawo” 2009, 1, s. 78.

przysługujących rzecznikowi patentowemu występującemu w charakterze pełnomocnika w porównaniu z uregulowaniami ustawy procesowej. Kodeksowy zakres umocowania do działania w procesie jest bowiem węższy niż ten przysługujący rzecznikom na gruncie ustawy. Jak powyżej zaznaczono, odnosi się to nie tylko do kwestii substytucji rzecznika patentowego w danym postępowaniu. Na uwagę zasługuje także wypowiedzenie pełnomocnictwa rzecznikowi patentowemu i jego dalszy udział w sprawie. Stosownie do art. 94 § 1 k.p.c. wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego przez mocodawcę odnosi skutek prawny w stosunku do sądu z chwilą zawiadomienia go o tym, w stosunku zaś do przeciwnika i innych uczestników – z chwilą doręczenia im tego zawiadomienia przez sąd. Równocześnie, zgodnie z art. 94 § 2 k.p.c., adwokat lub radca prawny, który wypowiedział pełnomocnictwo, obowiązany jest działać za stronę jeszcze przez dwa tygodnie, chyba że mocodawca zwolni go od tego obowiązku. Każdy inny pełnomocnik powinien, mimo wypowiedzenia, działać za mocodawcę przez ten sam czas, jeżeli jest to konieczne do uchronienia mocodawcy od niekorzystnych skutków prawnych.

Z uwagi na treść powyższych przepisów należałoby przyjąć, że rzecznik patentowy w przypadku wypowiedzenia pełnomocnictwa zobligowany jest działać za stronę jeszcze przez dwa tygodnie od ustania skutków umocowania. Jednak – tak jak wyżej zaznaczono – przepisy kodeksu postępowania cywilnego stanowią *lex generalis* w stosunku do uregulowań ustawy. Tak więc – zgodnie z art. 10 ust. 2 u.rzecz.p. – w przypadku wypowiedzenia pełnomocnictwa powinien on wykonywać wszystkie niezbędne czynności jeszcze przez dwa miesiące, jeżeli nie nastąpiło wcześniejsze objęcie sprawy przez innego rzecznika patentowego lub odwołanie przez osobę, która udzieliła pełnomocnictwa. Widać zatem, że rzecznika patentowego obowiązuje dłuższy obowiązek zastępstwa strony w przypadku wypowiedzenia pełnomocnictwa⁴⁶.

Wnioski

Na skutek nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego usystematyzowana została pozycja rzecznika patentowego w postępowaniu cywilnym. Ustawą z 13 lutego 2020 r. zmodyfikowano i rozszerzono katalog spraw, w których rzecznik patentowy mógł zastępować stronę w procesie. Do wejścia w życie tej nowelizacji rzecznik patentowy mógł występować jedynie w wąskim zakresie spraw dotyczących własności przemysłowej. Obecnie rola rzecznika patentowego zmieniła się w sposób istotny, postępowanie w sprawach własności przemysłowej zostało bowiem wchłonięte przez nowo uregulowane postępowanie

⁴⁶ Podobne stanowisko zajął także J. Gudowski [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 1. Postępowanie rozpoznawcze. Artykuły 1–124, red. T. Erciński, Warszawa 2023, s. 894.

z zakresu własności intelektualnej. Wraz z nowym postępowaniem odrębnym rozszerzono katalog spraw, w których udział rzecznika patentowego jest możliwy. Uprzednio, jak już wyżej wspomniano, rzecznik patentowy mógł występować w sprawach o prawa, które nie miały ściśle osobistego charakteru. Obecny stan prawny w postępowaniu odrębnym w sprawach własności intelektualnej zawiera natomiast zarówno postępowanie w sprawach własności przemysłowej, jak i inne postępowania, w których dotychczasowy udział rzecznika patentowego nie był możliwy. Rozwiane zostały zatem wątpliwości co do zakresu działania rzecznika patentowego w postępowaniu cywilnym.

Sprecyzowanie katalogu spraw, w których rzecznik patentowy może zastępować stronę, należy ocenić pozytywnie. Jak zaznaczono powyżej, nie ma już wątpliwości co do roli rzecznika patentowego w postępowaniu cywilnym. Należy mieć zarazem na uwadze, że występowanie rzecznika w procesie ogranicza się do bardzo wąskiej, specjalistycznej materii. Profesjonalny podmiot, jakim jest rzecznik patentowy, ułatwi dochodzenie roszczeń przez strony oraz prowadzenie całego postępowania, choćby poprzez prawidłowe sformułowanie żądań. W istocie oznacza to pewne pozbawienie strony zdolności postulacyjnej w postępowaniu cywilnym, gdyż co do zasady wprowadzone zostało obowiązkowe zastępstwo strony w sprawach własności intelektualnej. Ustawa jednak nie ujmuje danego zagadnienia w sposób sztywny, gdyż pozwala na wyłączenie stron spod przymusu adwokacko-radcowsko-rzecznikowskiego.

Równocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, że ustawa poszerza zakres uprawnień procesowych rzecznika patentowego w porównaniu do uregulowań zawartych w kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia te – jak stwierdzono w powyższych rozważaniach – dotyczą także kwestii substytucji oraz dalszej reprezentacji po wypowiedzeniu przez mocodawcę umocowania.

Abstrakt

Niniejsze opracowanie dotyczy problematyki występowania rzecznika patentowego jako pełnomocnika w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej. Ustawodawca, nowelizując kodeks postępowania cywilnego ustawą z 13 lutego 2020 r., rozszerzył katalog dotychczasowych uprawnień rzecznika patentowego w procesie cywilnym. Konieczne zatem stało się omówienie nowego statusu rzecznika patentowego jako pełnomocnika w sprawach cywilnych. Omawiany artykuł porusza zatem kwestie: udziału pełnomocników w postępowaniu cywilnym, postępowania odrębnego w sprawach własności intelektualnej oraz roli rzeczników patentowych w tym postępowaniu.

Słowa kluczowe: postępowanie w sprawach własności intelektualnej, pełnomocnik, rzecznik patentowy.

BIBLIOGRAFIA

Aktualne wyzwania prawa własności intelektualnej i prawa konkurencji. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Michałowi du Vallowi, red. D. Kasprzycki, J. Ożegalska-Trybalska, Warszawa 2015.

Barta J., Markiewicz R., Prawo autorskie i prawa pokrewne, Warszawa 2019.

Błaszczak Ł., Marszałkowska-Krześ E., Przymioty procesowe stron i uczestników postępowania nieprocesowego niezbędne do dochodzenia ochrony prawnej na drodze sądowej. Wybrane zagadnienia, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2015, XCV.

Bodio J., Zdolność procesowa a zdolność postulacyjna. Glosa do uchwały SN z 26 lutego 2015 r., III CZP 102/14, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, 11.

Cichorska M., Kilka uwag o pełnomocnictwie w prawie procesowym cywilnym, „Polski Proces Cywilny” 2018, 1.

Cichorska M., Substytucja jako dalsze pełnomocnictwo procesowe, „Przegląd Sądowy” 2018, 11–12.

Dziurda M., Prokurator jako pełnomocnik procesowy Skarbu Państwa, „Monitor Prawniczy” 2019, 23.

Dziurda M., Postępowanie w sprawach własności intelektualnej z perspektywy systemowej, „Przegląd Sądowy” 2020, 10.

Gołaszewska A., Obowiązkowe zastępstwo w sprawach własności intelektualnej – uwagi na tle art. 872 kodeksu postępowania cywilnego, „Palestra” 2022, 1–2.

Janda P., Doradca restrukturyzacyjny jako pełnomocnik procesowy, „Polski Proces Cywilny” 2018, 3.

Kaliński R., Treść i zakres pełnomocnictwa procesowego, „Palestra” 2011, 1–2.

Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 1. Postępowanie rozpoznawcze. Art. 1–124, wyd. 5, red. T. Ereciński, Warszawa 2016.

Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 1. Postępowanie rozpoznawcze. Artykuły 1–124, wyd. 6, red. T. Ereciński, Warszawa 2023.

Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 2. Art. 459–1217, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, Legalis.

Lachowski J., Laskowska-Hulisz A., Stosowanie przepisów obowiązujących w postępowaniu cywilnym do postępowania karnego w kwestiach dotyczących pełnomocnika oraz zabezpieczenia, „Przegląd Sądowy” 2019, 10.

Obrębski R., Zarys istoty zdolności procesowej w postępowaniu cywilnym, „Polski Proces Cywilny” 2017, 1.

Olaś A., Kilka uwag o przymusie adwokacko-radcowsko-rzecznikowskim w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej, „Monitor Prawniczy” 2021, 20.

Postępowanie cywilne w sprawach własności intelektualnej. Komentarz dla pełnomocników procesowych i sędziów, red. B. Karolczyk, Warszawa 2021.

Postępowania odrębne. System postępowania cywilnego, tom 6, red. A. Machnikowska, Warszawa 2022.

Rejda M., Zabezpieczenie dowodów w sprawach o naruszenia praw własności intelektualnej, Warszawa 2019.

Rejda M., Obowiązkowy udział fachowych pełnomocników w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej, LEX/el. 2020.

Sadza A., Wpływ decyzji Urzędu Patentowego RP na postępowanie cywilne w sprawach z zakresu prawa własności przemysłowej, Warszawa 2021.

Smyk M., *Przyjęcie umocowania przez pełnomocnika*, „Państwo i Prawo” 2009, 1.

Sychowicz M., *Przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu cywilnym*, „Palestra” 1994, 7–8.

System prawa procesowego cywilnego, tom 2, cz. 3. Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji. Postępowania odrębne w szczególnych kategoriach spraw, red. S. Cieślak, Warszawa 2023.

Tischner A., *Harmonizacja prawa polskiego z wymogami dyrektywy w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej*, cz. 1, „Monitor Prawniczy” 2005, 13.

Tkaczyk E., Ustawa o rzecznikach patentowych. Komentarz, Warszawa 2011.

Tomaszek A., Wojewódzka J., *Sprawy własności intelektualnej – nowe postępowanie odrębne w polskiej procedurze cywilnej*, „Monitor Prawniczy” 2020, 15.

Zembrzuski T., *Rzecznik patentowy jako pełnomocnik w postępowaniu cywilnym*, „Monitor Prawniczy” 2017, 23.